Volgens de overlevering werd het wrak het eerst ontdekt door Blanke Nelis. Hij voer dikwijls stilletjes in de nacht uit en moet schatten hebben gevonden, die hij in Amsterdam verkocht.

Zo spoedig mogelijk begon Engeland het bergingswerk. De **opperstrandvonder** van Terschelling had de leiding bij deze werkzaamheden. Blanke Nelis was gids. Veel zakken met goudstukken zijn aan wal gebracht.

Verreweg het grootste gedeelte van de goudschat bleef op het schip, want het wrak werd door zand bedolven en zakte steeds dieper in de Terschellinger gronden. Het bergingswerk hield op.

De plaats van het wrak van de „Lutine" heeft men door de jaren heen goed onthouden.

Steeds weer werden pogingen ondernomen de goudschat te bemachtigen. Vooral toen bleek, dat de zandbank, die het wrak van de „Lutine" bedekte zich ging verplaatsen, steeg de goudkoorts.

In 1801 bracht men voor een half miljoen aan de oppervlakte. In de jaren 1856—'58 werd voor **circa** 600.000 gulden geborgen.

De tachtiger jaren werd met schelpen- en zandzuigers weer een aanval op het wrak met de kostbare lading gedaan. Men kon het zand echter niet zo ver verwijderen, dat de duikers in het wrak konden afdalen. De zee hield zijn prooi te stevig in zijn klauwen.

Even voor de tweede wereldoorlog werd opnieuw een poging gewaagd. Nu met de tinbaggermolen „Karimata." In het begin scheen deze poging **succes** te hebben. Eén staafje goud en een aantal munten werden opgebaggerd. Toen vond men niets meer. De zandlaag was niet weg te werken.

Toch laat de schat in de bodem van de zee de mensen niet los. Nu weer worden er plannen gemaakt, door een **ingenieur,** die veel **routine** heeft met het bergen van schepen. Hij wil gebruik maken van een ronde drijver met een middellijn van 35 m. Op die drijver zal een bok worden geplaatst, die een duikinrichting in de zee kan neerlaten.

Sproeiers, in en buiten de duikinrichting, moeten dan zand en water wegpersen, om de weg voor de duikers vrij te maken naar de fel begeerde schat.

De ingenieur probeert gelden bijeen te brengen, om zijn duiktoren te kunnen maken. Gelukt dit, dan kan het volgend jaar augustus een nieuwe aanval beginnen op de goudschat van de „Lutine."

Als dan ook de schat van de „Renate Leonardt", waarover we het vorig jaar al hoorden, ook eens boven gebracht wordt.....

Opgaven:

1. In het jaar ..... voer het schip..... ..... uit de haven van ..... Het schip vervoerde een som van ± ..... Dit geld was bestemd voor ..... en ..... De Engelse- en Russische soldaten werden in ..... verslagen bij ..... en ..... De „Lutine" strandde op .... De begraafplaats van de schipbreukelingen heet ....., gelegen bij de vuurtoren ..... Het goudschip ligt diep onder een ..... De tinbaggermolen „....." baggerde ..... op. Nu wil een ..... de goudschat naar boven halen, door gebruik te maken van ..... Een wrak, dat ook een schat bewaart is de .....
2. Vreemde woorden .....

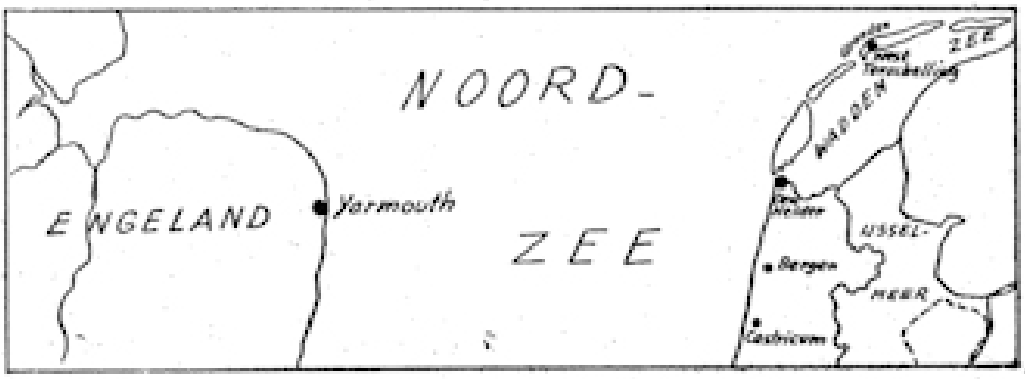

7

https://achterderug.nl

VAN ERIK DE RODE TOT HEDEN

Ergens in het hoge noorden van de wereld ligt een kolossaal eiland, dat wel 64 maal groter is dan ons land en dat een erg misleidende naam heeft.

Je hebt misschien al geraden, dat ik Groenland bedoel.

Veel groens zit er ondertussen niet aan. Wel veel wits. Een passender naam zou dan ook zijn: Witland. Maar goed, daar niet over. Uit je atlas kun je veel byzondere dingen over Groenland lezen en leren.

Maar daar staat niet in, wat jullie nu in dit artikel zullen lezen.

De eigenlijke geschiedenis van Groenland begint 981. Het is n.l. zo'n duizend jaar geleden, dat een zekere Erik de Rode Groenland ontdekte. Deze wrede Noorman had een moord op z'n geweten en werd daarvoor vogelvrij verklaard. Hij vluchtte en vond een nieuw vaderland op IJsland. Maar hier maakte hij zich schuldig aan manslag, werd opnieuw vogelvrij verklaard, vertrok met

z'n aanhangers op enkele vikingerschepen in westelijke richting en landde aan de kust van Groenland.

Het is merkwaardig, dat in geen enkel oud verhaal over Groenland gesproken wordt over drijfijs. Men neemt aan dat in die tijden een opvallend zacht klimaat op Groenland en omgeving heerste, waardoor er altijd open water was. In ieder geval heeft Erik mogelijkheden gezien om aan Groenlands kusten een kolonie te stichten, want toen hij enkele jaren hier vertoefd had, waagde hij het naar IJsland terug te keren om voor zijn plannen belangstelling te wekken. En het gelukte hem zowaar.

Daaraan zal de verlokkende naam GROENLAND wel z'n deel hebben gehad. Vijf en twintig scheepjes gingen al vast onder zeil naar het nieuwe land. Nog meer volgden en binnen enkele jaren waren er twee flinke koloniën gesticht: Osterbygd — het heet nu Julianehaab — en Vesterbygd, dat nu Godthaab wordt genoemd, tezamen ongeveer 280 boerderijen. In de bloeitijd woonden hier zo'n 3000 kolonisten. Het Evangelie werd ook onder deze mensen gebracht, er verrezen verscheidene kerken en twee kloosters en Groenland kreeg zelfs een bisschop.

Deze noorse kolonisten hebben hier tientallen jaren aaneen een tijd van welvaart gekend.

Maar ongeveer 2½ eeuw na het pionierswerk van Erik de Rode is alles verdwenen. Het réchte van deze ondergang weet niemand. Maar dat de kolonisten op tragische wijze hun bestaan, tenslotte hun leven verloren hebben, staat vast. Er zijn n.l. onder het landijs allerlei triste vondsten gedaan; ruines van boerderijen en bijgebouwen, beenderen van huis- en jachtdieren, klederen en geraamten van mensen.

Wat is er dan met deze kolonisten gebeurd? Met vrij grote zekerheid kan worden gezegd, dat de schuld van deze ondergang ligt bij het klimaat en daardoor bij het ijs. In de 13de en 14de eeuw veranderde het Groenlandse klimaat. De temperatuur daalde, het weer werd ruwer, sneeuwval en ijsvorming namen steeds meer toe. Scheepsberichten uit die tijd vertellen van veel ijshinder gedurende de vaart. In het vroeger open water dreven nu de gevaarlijke ijsber-

https://achterderug.nl

Naar Nieuw-Guinea

Er moet nog een flinke geldsom bijeen worden gebracht en dan gaat een gezelschap geleerden op reis, om de onbekende gebieden van Nieuw-Guinea te onderzoeken. De witte vlekken op de kaart kunnen dan verdwijnen en plaats maken voor een echte kaart.

Het lijkt er op, dat binnen afzienbare tijd een **expeditie** zal vertrekken. We hopen t.z.t. in de kranten de verslagen van de tochten te lezen. Vaak zijn het **interessante** verhalen.

Wij willen alvast beginnen iets over Nieuw-Guinea te vertellen.

Toen Indonesië nog bij Nederland behoorde, werd over Nieuw-Guinea weinig gesproken. Het was een vergeten land! En toch... is Nieuw-Guinea het grootste eiland van de wereld. Vroeger had Groenland de eer, maar de laatste tijd meent men te weten, dat Groenland uit verschillende eilanden bestaat.

In onze tijd komt het grote eiland meer op de voorgrond te staan.

Soekarno (doctor in de rechten!!) vertelt, dat Indonesië er recht op heeft. Nederland moet, volgens hem, Nieuw-Guinea spoedig teruggeven aan Indonesië. Ons land schijnt echter dit nog niet van plan te zijn. Het cadeau: Indonesië is voorlopig groot genoeg geweest.

Hoe komt het eiland aan de naam **Nieuw**-Guinea? Is er ook een Oud-Guinea? Ja zeker! Kijk maar eens op de kaart van Afrika. Daar zie je aan de

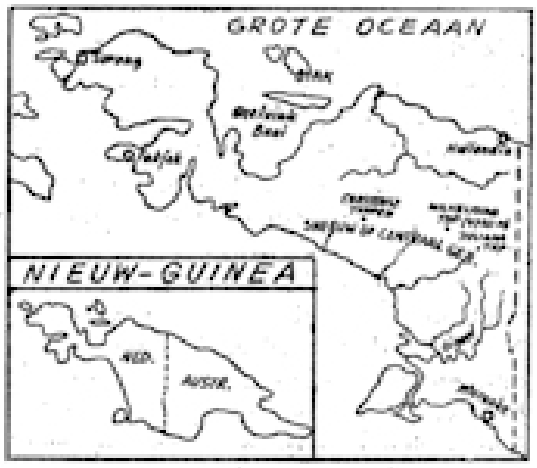

---

betekenis in je schrift.

2. De ..... verricht proefboringen. De ..... brengen de aardolie naar boven. Te ..... bij de grote stad ..... wordt de olie ..... of ge..... Aardolie levert de grondstof voor ..... (noem maar een rijtje).
Nederland is de ..... exporteur van aardolie-produkten. Nummer 1 is .....
Rijke olievelden liggen o.a. om ..... in ..... en .....
Door ..... vloeit de olie naar ..... aan de voet van .....
Schepen, die olie vervoeren, noemen we ..... Bij het laden worden ..... genomen tegen brandgevaar
Een „leeg" schip vaart met ..... water.
Op de berghelling van de Libanon groeien .....
In de Bijbel is ook sprake van de Libanon en Sidon, bijv. .....

3. Geef op het kaartje de vaarroute van de tanker aan met een rode lijn. Schrijf de namen van de landen en wateren, die het schip passeert, er onder.

4. EVEN DENKEN;

a. Dat de olie met grote kracht in de ruimen spuit is wel te begrijpen, want de olietanks liggen hoog. Ik denk dan aan de wet van .....
b. De tanker is in plm. 5 à 6 uur geladen. Dat klopt, want in 1 uur ..... dus 16000 ton in .....
c. De 40 mannen roken bij het laden ..... pakjes sigaretten samen.
d. In ons land kunnen van Schoonebeek-Pernis geen pijpleidingen worden gelegd, want .....

westkust de naam: Guinea. Een Spaanse zeevaarder planitte in 1545 op de kust van het tegenwoordige Nieuw-Guinea de vlag van zijn vaderland. Hij ontmoette toen inboorlingen, die er heel anders uitzagen dan de bewoners van de Indische archipel. Ze leken veel op de negers van Guinea in Afrika, vond de Spanjaard. Daarom noemde hij het eiland Nieuw-Guinea.

Hoe Nederland aan de helft van het eiland is gekomen? Wel, dat is het werk geweest van de Oostindische Compagnie. In korte tijd heeft deze compagnie het klaar gespeeld handel te drijven met de eilanden van Oost-Indië. De Portugezen moesten het veld ruimen.

Jan Carstensz. kreeg in 1622 het bevel eens een kijkje te nemen op het onbekende eiland Nieuw-Guinea. Misschien was dáár ook nog wat te verdienen. Op verschillende plaatsen aan de kust is hij geland.

Een pretje waren die landingen niet. Woeste Papoea's overvielen enkele matrozen en doodden ze. Je kunt begrijpen, dat Carstensz in zijn brieven niet veel goede woorden zegt over de inboorlingen.

Over één zaak uit zijn geschriften heeft men in Nederland toen gelachen. De man wilde hen wijsmaken, dat hij een gebergte had gezien, dat met sneeuw bedekt was. Nu mag een zeeman wonderlijke verhalen opdissen, maar dit werd te gortig. Sneeuw in de tropen!

Kijk nu eens op de kaart. Carstensz had wel gelijk. Je ziet ook, dat zijn naam is bewaard gebleven in de Carstenszttoppen.

Enkele eeuwen heeft Nederland zich weinig met Nieuw-Guinea bemoeid. Er was werk genoeg op de eilanden van de archipel.

Even voor de eerste wereldoorlog hebben de blanken belangstelling gekregen voor het eiland. En... dat kwam door de dames. De mode vroeg een hoed met veren. Graag veren van een paradijsvogel.

Op Nieuw-Guinea zijn een honderd soorten paradijsvogels. Prachtige veren hebben ze. Omdat er goed geld voor werd betaald, waagden blanken zich op het eiland, om paradijsvogels te bemachtigen. De dames kregen hun hoeden met schitterende veren!

Ook het goud van het oostelijk deel van het grote eiland lokte vreemdelingen. Zo kwam er meer en meer belangstelling voor dit gebied.

Nog is Nieuw-Guinea niet geheel in kaart gebracht. De expeditie zal de gebieden, die nog nooit door een blanke zijn betreden, proberen binnen te dringen. Geheel lukt dit nooit, want 80 tot 90 procent van het eiland is bedekt met oerwoud. Als je nu weet, dat Nieuw-Guinea 25 maal zo groot is als Nederland, dan wil je wel geloven, dat die kaart niet zo dadelijk klaar is. En dan nog... oerwoud. Een tropisch oerwoud is een wirwar van bomen en slingerplanten. Er zijn woudreuzen van 80 tot 100 meter. Toch blijven ze niet de koningen van het woud. Want steeds is er de strijd op leven en dood. Dat is het geval onder de bomen en onder de dieren.

De woudreuzen worden omstrengeld door de lianen en klimplanten. Lucht en licht worden hen ontnomen en... ze vallen. De grond is bezaaid met rottende stammen. Jonge stammen schieten tussen rottende weer omhoog naar het licht.

In het oerwoud ben je op heel korte afstand de richting volkomen kwijt.

In de dalen tussen de bergen wonen de berg-Papoea's. Het zijn kleine mensjes. Ze zijn gemiddeld 152 cm lang. Ze leven

nog in het z.g.n. stenen tijdperk. Dus net als de alleroudste bewoners van ons land, nu zo'n 3000 jaar geleden.

In hun tuinen verbouwen ze bataten,